

miş, ölümünden sonra çocukları Hades'te yaşamaya devam etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt*, VII, 488; Buhârî, *et-Târîḫü'l-kebir*, VI, 406; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḫ ve't-ta'dîl*, VI, 291; Hatîb, *Târîḫü Bağdâd*, XI, 152-156; İbnü'l-Adîm, *Buḡyetü'l-ṭaleb* (Zekkâr), I, 239; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXIII, 62-76; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VII, 359; VIII, 489-494; a.mif., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 279-282; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 237-240.

M. YAŞAR KANDEMİR

SEBİL, İsrâil b. Yûnus

(إسرائيل بن يونس السببي)

Ebû Yûsuf İsrâil b. Yûnus
b. Ebî İshâk Amr es-Sebî
(ö. 160/777 [?])

Hadis hâfızı.

100 (718) yılında doğdu. Babası, dedesi ve kardeşi İsâ b. Yûnus rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de bulunan meşhur birer hadis hâfızı idi (Zehebî, VII, 356). Hadis tahsiline başladıktan sonra dedesi Ebû İshâk es-Sebî başta olmak üzere rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer alan Simâk b. Harb, Ziyâd b. İläka, Âsım b. Behdele, Ebû Hasîn, Abdülazîz b. Rûfey', İbnü'l-Mu'temir, Âsım el-Ahvel, Hişâm b. Urve, A'meş ile tefsir âlimi Süddî'den hadis ve kıraat öğrendi. Ebû Hanîfe'den hadis rivayet etti. Kendisinden kardeşi İsâ b. Yûnus ile Vekî' b. Cerrâh, Yahyâ b. Âdem, Tayâlisî, Şebâbe b. Sevvar, Abdürrezzâk es-San'ânî, Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî, Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn, Âdem b. Ebû İyâs, Tebûzekî, Yahyâ b. Yahyâ el-Minkarî, Ebû'l-Velîd et-Tayâlisî ve Ali b. Ca'd gibi hadis hâfızları rivayette bulundu.

Sebî, dedesinin rivayet ettiği hadislerin bir Kur'an sûresi gibi ezberinde olduğunu söyledirdi. Kardeşinin haber verdiği göre Süfyân es-Sevrî ve Şerîk b. Abdullah gibi

tanınmış muhaddisler Ebû İshâk es-Sebî'nin rivayetleri hakkında anlaşmazlığa düşüp oğlu Yûnus b. Ebû İshâk'a başvurduklarında o da kendi oğlu İsrâil'e gitmelerini tavsiye eder, onun bu konuda bilgisinin daha sağlam olduğunu söyledirdi. Yine Yûnus, kendisinden babasından rivayet ettiği hadisleri yazdırmasını isteyen Şebâbe b. Sevvar'a oğlu İsrâil'e gitmesini tavsiye ederek dedesinin kendi rivayetlerini ona imlâ ettiğini hatırlatmıştır. Ahmed b. Hanbel, İsrâil hakkında sika, sebt, sâlihu'l-hadîs terimlerini kullanarak rivayetlerinin sağlam olduğunu belirtir ve onun hâfıza kuvvetine hayret ettiğini söyler, yazdıklarını aynı zamanda ezberlediğini ve bunları rivayet ederken hiç hata etmediğini anlatırdı. Hadis münekkitleri Yahyâ b. Maîn, Ebû'l-Hasan el-İclî ve Ebû Hâtim er-Râzî de Sebî'nin sika ve sadûk olduğundan söz eder, Nesâî onun güvenilirliğini "leyse bihî be's" tabiriyle ifade ederdi. İbn Adî de İsrâil'in hadisleri delil olarak kullanılan bir muhaddis olduğunu söylemiştir. Talebesi Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn'e, "Ebû Avâne el-Vâsırî mi yoksa İsrâil b. Yûnus mu daha güvenilir sayılır?" diye sorduklarında İsrâil'in adını vermiştir.

Zehebî, İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğunun Sebî'yi övdüğünü, Buhârî ile Müslim'in onun rivayetlerini delil olarak kullandığını, buna rağmen Ali b. Medîni'nin hocası Yahyâ b. Saîd el-Kattân gibi kendisini zayıf kabul ettiğini, İbn Hazm'ın da onlara uyarak *Şahîḫayn*'da bulunan hadislerini reddetmeye kalktığını belirtmiş, ardından bu iddianın bir değeri olmadığını söylemiş, Sebî'nin, sağlamlık bakımından Süfyân es-Sevrî ve Şu'be b. Haccâc seviyesinde olmasa da on yıl boyunca yanından hiç ayrılmadığı dedesinin rivayetleri konusunda bu iki muhaddise yakın bir mertebede bulunduğunu ifade etmiştir (a.g.e., VII, 358). Öte yandan İsrâil'in talebesi olan Abdurrahman b. Mehdî, dede-

sinin rivayetleri konusunda onun Süfyân es-Sevrî ve Şu'be b. Haccâc'dan daha güvenilir olduğunu belirtmiş, Şu'be b. Haccâc da kendisinden Ebû İshâk es-Sebî'nin hadislerini rivayet etmesini isteyenlere İsrâil'i göstermiş ve onun bu konuda kendisinden daha güvenilir sayıldığını söylemiştir.

Dedesi Ebû İshâk es-Sebî İsrâil'in kitaba olan merakından bahsetmiş, evde kitapla doldurmadığı bir çuval bırakmadığını belirtmiştir. Meşhur mutasavvif Şakîk-ı Belhî huşûu İsrâil'den öğrendiğini, zira onun âhireti tefekkürle meşgul olduğu için yanında kimlerin oturduğuna bile dikkat etmediğini, bu haline bakarak sâlih bir kimse olduğu sonucuna vardığını söylemiştir. Sebî 160 (777) yılında vefat etmiş olup bu tarih 161 veya 162 (779) olarak da zikredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt*, VI, 374; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḫ ve't-ta'dîl*, II, 330; İbn Adî, *el-Kâmil fi du'a-fâ'i'r-ricâl* (nşr. Yahyâ Muhtâr Gazzâvî), Beyrut 1409/1988, I, 421-425; Hatîb, *Târîḫü Bağdâd*, VII, 20-25; Bâcî, *et-Ta'dîl ve't-tecrîḫ li-men ḥarrece lehü'l-Buḫârî fi'l-Câmi'i's-şâḫih* (nşr. Ebû Lübâbe Hüseyin), Riyad 1406/1986, I, 402-403; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, II, 515-524; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VII, 26-27, 355-361; VIII, 489-494; a.mif., *Mizânü'l-i'tidâl*, I, 208-210; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-Nihâye*, I, 159; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 261-263; Temimî, *eṭ-Ṭabaḳâtü's-seniyye*, II, 164.

M. YAŞAR KANDEMİR

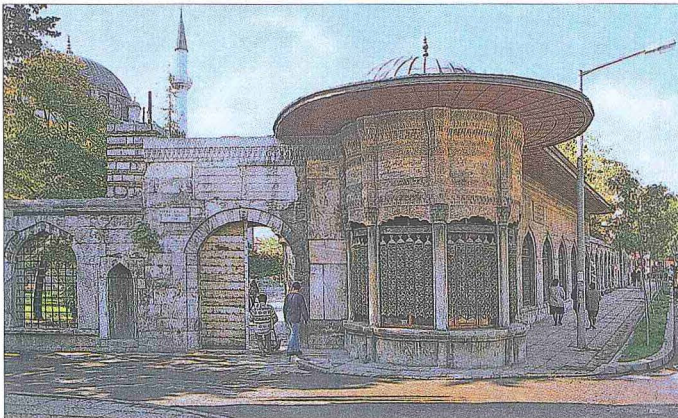
SEBİL

(سبيل)

Büyük şehirlerin
işlek caddeleri üzerinde
ve genellikle cami yanlarında
içme suyu dağıtılan
özel mimari birim.

Sözlükte "yol" anlamına gelen **sebîl** kelimesinin terim anlamının "fî sebîli'lâh" (Allah yolunda, Allah rızası için) tabirinden geldiği belirtilmekte (*EP²* [İng.], VII, s. 679), daha önceleri fazla yaygın olmamakla birlikte **sebbâle** adının kullanıldığı da bilinmektedir. Osmanlılar başlangıçta dağıtılan suya sebîl ve dağıtıldığı yere **sebîl-hâne** demişlerse de zamanla "hâne" terkedilerek bugünkü şeklini almıştır. Günümüzde kalabalık insanların girip çıktığı binaların çeşitli yerlerine konulan, plastik bardaklarla soğutulmuş damacana suyu içilen elektrikli aletlere de sebîl denilmektedir.

Hz. Peygamber'in sadaka-i câriye arasında en fazla, insanların su ihtiyaçlarını gidermeye yönelik havuz, sarnıç vb. yap-

Hekimoğlu
Ali Paşa
Sebîl -
Fatih /
İstanbul